

В. В. Брадов

доктор філософії (PhD)

доцент кафедри журналістики, української словесності та культури

e-mail: v.bradov@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2538-9078

Університет державної фіскальної служби України

вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08200

**ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖЕВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ
(НА ПРИКЛАДІ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ)**

Мета дослідження – визначення особливостей формування в медіапросторі Донбасу інтернет-ресурсів з антиукраїнським пропагандистським контентом і використання їх як інструментарію інформаційної агресії з боку РФ на сході України.

Методологія дослідження. Використано методи: моніторингу, групування розрізаних даних, узагальнення – для визначення сукупності та особливостей формування інтернет-ресурсів у медіапросторі тимчасово окупованої частини Донбасу; контент-аналіз – для визначення характеристик їх вмісту; експертний – для визначення їх аудиторної спрямованості.

Результати. Визначено особливості формування в структурі медіапростору регіону інтернет-ресурсів з антиукраїнським пропагандистським контентом, які в подальшому використовувалися країною-агресором для впливу на конкретно визначені аудиторії. Численність, різноплановість створених сайтів «міністерств і відомств, державних фондів ДНР» забезпечувалися за рахунок «адміністративних» рішень та вказівок окупаційної влади. На кількісний показник формування сегменту вплинув також патерналістський підхід т. з. «ДНР» до функціонування в інтернеті представництв «громадських рухів» відповідної спрямованості. Формування пропагандистського пулу відбувалося й за рахунок відверто маніпулятивних дій з адмініструванням груповими комунікаційними платформами в соціальних мережах. Головною умовою функціонування створених інтернет-ресурсів була і є безальтернативна антиукраїнська спрямованість їх контенту, виконання ролі пропагандистських рупорів.

Новизна результатів дослідження у визначенні особливостей практики формування мережевого сегменту медіасфери «ДНР» як інструментарію розповсюдження пропагандистського контенту.

Практичне значення. Отримані результати можуть бути використані під час подальшого дослідження процесів трансформації медіапростору регіону в умовах зовнішньої інформаційної агресії.

Ключові слова: інформаційна агресія, інтернет-ресурси, пропагандистський контент.

I. Вступ

Унаслідок зовнішньої агресії Росії на сході України в медіапросторі тимчасово окупованої території Донбасу відбулися значні трансформаційні зміни. Інформаційно-пропагандистським комплексом, створеним для підтримки окупаційної адміністрації «ДНР», формується й розповсюджується на аудиторію контент, пов'язаний з відповідною інтерпретацією перебігу подій, насаджується потрібний агресору інформаційний порядок денний, що значно актуалізує пошук можливостей забезпечення в регіоні інформаційної переваги та повноцінного відновлення реалізації тут національних інтересів.

Сучасне українсько-російське інформаційне протистояння, природно, не залишилося поза увагою вітчизняних науковців і фахівців близького зарубіжжя. За темою проаналізовано наукові розвідки В. Горбуліна, О. Литвиненка, А. Манойло, І. Панаріна, Г. Почепцова, С. Расторгуєва, а також сучасна наукова періодика. Серед найбільш значущих праць варто виокремити колективну монографію Національного інституту стратегічних досліджень, яка вийшла за редакцією В. Горбуліна і присвячена важливим аспектам російської гібридної війни проти України та ролі інформаційної складової в ній [2, с. 144–148, 245–248, 261–264, 384–388]. Значний внесок у розуміння процесів, що відбуваються сьогодні в інформаційному просторі України, зроблено працями авторитетного фахівця цього напрямку професора Г. Почепцова [10, с. 218–255]. Серед російських публікацій за темою необхідно виділити наукову розвідку С. Расторгуєва та М. Литвиненка [15, с. 12–21, 48–55], в якій автори детально досліджують інтернет-середовище як поле інформаційного протистояння. Особливу увагу серед наукових досліджень викликають і

напрацювання з особливостей ведення інформаційно-психологічних війн російського фахівця А. Манойло [4, с. 239–258, 275–281].

Зважаючи на наведені дослідницькі праці та наукову періодику, потрібно визнати, що більшість розвідок спрямовано на пошук відповіді «що відбувається», і майже відсутні публікації, в яких би йшлося про те, «як відбувається». Таким чином, можна стверджувати, що питання, безпосередньо пов'язані з вивченням особливостей практики формування інформаційних ресурсів мережевого сегмента медіасфери окупованої частини Донбасу як каналу розповсюдження пропагандистського контенту, залишаються до кінця невирішеними, нагальними для вітчизняного наукового дискурсу.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей формування в медіапросторі неконтрольованої українською владою частини Донбасу інтернет-ресурсів з антиукраїнським пропагандистським контентом і використання їх як інструментарію інформаційної агресії з боку РФ на сході України.

Джерельну базу наукової розвідки становить емпіричний матеріал, зібраний безпосередньо автором у ході моніторингу, спостереження і вивчення ситуації в медіапросторі тимчасово окупованої території регіону протягом червня 2014 р. – грудня 2017 р. Отримані в зазначений період проміжні результати враховані в цьому дослідженні, яке базується безпосередньо на аналізі ситуації, що склалася на вересень – грудень 2017 р. Саме в цей час у цілому було завершено формування медіасфери т. з. «ДНР» і наповнення її пропагандистським контентом.

Для досягнення мети використано наукові методи: для визначення сукупності й особливостей формування інтернет-ресурсів пропагандистської спрямованості – моніторинг, групування розрізнених даних, узагальнення; для визначення характеристик контенту суб'єктів означеного медіасегменту – контент-аналіз; експертний – для виявлення їх аудиторної спрямованості.

III. Результати

Якісний аналіз результатів моніторингу умовного мережевого сегмента медіасфери т. з. «ДНР» дає можливість виокремити такі групи діючих тут інтернет-ресурсів: а) безпосередньо масмедіа, що функціонують виключно в Мережі, а також інтернет-версії традиційних електронних та друківаних засобів масової інформації; б) «офіційні» сайти, на які покладене завдання випереджального інформування «з перших рук» про процеси, що відбуваються в «республіці» та їх відповідного «інтерпретування»; в) сайти окремих проєктів і «громадських рухів», місією яких є демонстрація активного суспільно-політичного життя на тимчасово окупованій території й успішність реалізації в «республіці» намічених планів; г) акаунти та групові комунікаційні майданчики в соціальних мережах, створювані для розповсюдження певної інформації та як платформи для ведення пропагандистської роботи на особистісному рівні.

Особливості формування, функціональні складові, спрямованість контенту та пропагандистська специфіка мережевих медіа та онлайн-версій традиційних ЗМІ досліджені автором у попередній науковій розвідці [1, с. 88–96]. Наступною сукупністю після безпосередньо масмедіа йде кількісно значно більша група «офіційних» інтернет-ресурсів «ДНР». На момент моніторингу їх загальна кількість сягала понад 80 сайтів, серед яких 38 – майже половина – виступала «рупором» численних «міністерств і відомств республіки», близько 15 – «державних органів» типу «Верховний суд ДНР», «Центральний республіканський банк», «Генеральна прокуратура ДНР», «Фонд держмайна ДНР» тощо. Певну частку у складі групи становлять інтернет-представництва місцевих – районних і міських – «адміністрацій». За чисельністю «офіційної» групи простежується обов'язковість появи відповідного мережевого ресурсу в інтернет-просторі «ДНР» при створенні будь-якого нового «державного органу».

До першої трійки «офіційних» ресурсів за значущістю потрібно віднести сайти «глави республіки», «Донецької народної республіки», «народної ради ДНР». Загалом їх контенту наповнюваність у період моніторингу становлять повідомлення про діяльність «глави республіки» (на той час – О. Захарченко), його «гучні» заяви і промови, «прямі лінії», зустрічі, «укази», поїздки; розповіді про «законотворчу» діяльність та зустрічі з народом «депутатів Народної Ради ДНР»; інформаційні блоки про успіхи з різних напрямів «державотворення» та функціонування «міністерств і відомств»; розпорядження керівництва місцевих «адміністрацій» тощо. Значну частину вмісту цих ресурсів становить довідкова й роз'яснювальна інформація. Варто також зауважити, що сайти «офіційних ресурсів» не були якимось аматорським продуктом, вони із самого початку мали високий рівень юзабіліті, зручний доступ до викладеної інформації, перехресний перехід на «поріднені» сайти, регулярно оновлювану інформаційну складову.

Найбільш відвідуваний ресурс групи в означений дослідженням період – сайт «Донецкая Народная Республика». З початку функціонування його оновленої версії (середина вересня 2015 р.) тут було опубліковано майже 36 тисяч інформаційних повідомлень. У середньому щодоби протягом 2016 р. на сайті розміщувалося 30–35 інформаційних повідомлень, а в 2017 р. – вже понад 40. За твердженням «міністерства інформації ДНР», у 2017 р. сумарна кількість переглядів сайту була понад 12 млн (при кількості понад мільйон унікальних відвідувачів), також у звітах високопосадовців «міністерства» йдеться про «постійне» зростання добової відвідуваності сайту і значну глибину перегляду. Аналіз доступної частки статистики на момент контрольного

експертного заходу на ресурс дозволяють оцінити дані, що наводяться як близькі до достовірних [5].

На головній сторінці представлені всі «гілки влади ДНР». Завдяки продуманій і зрозумілій навігації відвідувачеві для отримання необхідної інформації (чи просто – для ознайомлення або з цікавості) надається можливість переходу майже до будь-якого «офіційного» е-ресурсу «республіки», досить швидко забезпечується доступ на сайти «глави», «НР ДНР», «ради міністрів». Можна без особливих проблем ознайомитися з розміщеною на сайті повною (і зручно структурованою) базою «законодавчих актів ДНР». Окремим розділом ідеться про ЗМІ «республіки», за темою тут вмонтовано віджет відеоканалу ресурсу, анонуються найближчі події й розміщуються анонси телепередач ТБ-каналу «Первый республиканский», дається посилання щодо порядку акредитації зарубіжних масмедіа. Поруч оприлюднюється перелік організацій (з них майже половина – українського походження), чия діяльність заборонена в «ДНР». Відведено місце й інформації щодо роботи «державних установ»: номери «гарячих ліній» різних «міністерств і відомств»; графік прийому громадян керівниками служб з вказівкою місцезнаходження «приймальні»; телефонний довідник «державних органів влади» і «силових відомств республіки». Крім цього – присутні посилання на деякі проекти «державного рівня», що реалізуються в «ДНР», на сторінки офіційних е-ресурсів у соціальних мережах.

Тематика сайту різнопланова: про черговий захід з реалізації «республіканської Гуманітарної програми по возз'єднанню народу Донбасу»; про «уроки мужності» і «конкурси стрийової пісні» в навчальних закладах «ДНР»; про «порушення ВСУ режиму припинення вогню»; успішне проходження співробітниками донецького «Арт-Донбасу» стажування в Російському етнографічному музеї; успіхи «правоохоронних органів» у боротьбі зі злочинністю на території «республіки»; про фінальний етап конкурсу «Лист герою» і прибуття чергового гумконвою від МЧС Росії, а також численні повідомлення про брифінги, фестивалі, відкриті лекції, грошові виплати, спортивні змагання й танцювальні конкурси тощо. На того, хто зайшов на цей ресурс, творці інформаційного пропагандистського рою, малюючи ірреальну картину стосовно «бухливого життя» на тимчасово окупованій території Донбасу, намагаються справити відповідне й незабутнє враження.

Інформаційний базис пропагандистського інтернет-загону «ДНР» змістовно доповнює група сайтів, створених «громадськими рухами» (ГР) та окремими проектами. Характер контенту подібних інтернет-ресурсів наочно демонструє порівняльний аналіз вмісту двох найбільш активних на той час «рухів». На сайті ГР «Донецька республіка» регулярно в мажорних тонах висвітлюються заходи «руху», в повному обсязі викладені програмні документи з визначенням світлої мети «ДНР» – «гармонійної єдності на просторі історичної Росії» [6], умови членства в організації і форма заяви для вступу, є online-приймальня з шаблоном для оформлення у разі потреби звернення. Розділ «Новини» об'єднує рубрики: «Новини руху» – з інформацією про дії керівництва організації, повідомленнями про події окремо по кожному з 20 відділків ГР і «Новини республіки» – зі стрічкою посилань на загальну інформацію стосовно «ДНР»; Розділ «Газета» – архів номерів однойменного «руху» видання – «Донецкая Республика». В розділі «Наші проекти» декларується благозвучні для недосвідченого користувача сайту напрямки діяльності ГР: «Територія свободи» («популяризація здорового способу життя і молодіжного розвитку в Республіці»), «Народний контроль» (реанімована потугами ГР «форма демонстрації «участі народу в управлінні державою», відома з радянських часів), «Герої не вмирають» («установка меморіальних табличок на школи на згадку про загиблих ополченців»), «Ми однієї крові» («підтримка інституту донорства крові в ДНР»), «Медіа-2017» («поширення передового журналістського досвіду, стимулювання творчої активності і конкуренції серед засобів масової інформації ДНР, підвищення професійної майстерності журналістів»), «Діти – майбутнє республіки» («акцент на соціалізації і адаптації дітей з соціально незахищених сімей, дітей-інвалідів, дітей з соціальних центрів, інтернатів і дитячих будинків»), «Дисконт» («соціальна підтримка членів руху через встановлення партнерських відносин з підприємцями з метою отримання знижок»).

При порівнянні аналогічну інформацію можна знайти й на сайті ГР «Вільний Донбас» [7]. Тут також висвітлюється діяльність «лідерів», депутатів від руху у «НР ДНР», розповідається про «справи й успіхи» його молодіжного структурного підрозділу «Спілка молоді Донбасу», про реалізацію власних проектів типу «Трибунал. Відплата настане», функціонування благодійного фонду «Гуманітарний батальйон Новоросія», «Спілки допомоги політв'язням, що знаходяться в українських в'язницях», надаються анонси газети «Новороссія» та посилання на телеканал «Новороссія-ТВ».

Можна констатувати, що різниця між ГР «Донецька республіка» та ГР «Вільний Донбас» загалом не в тематичному пропагандистському спрямуванні, тут вони єдині, а, головним чином, у назвах. Майже всі проекти, про які йдеться на цих мережевих ресурсах, представлені за однією схемою: вказуються куратори, координатори, мета й завдання, умови участі, алгоритм реалізації тощо, але про те, як це реалізується на практиці, – інформація відсутня. Під час аналізу результатів моніторингу цих ресурсів, у тому числі й порівняльного, зафіксовано, що заявлені на головній сторінці розділи й рубрики сайтів, присвячені «високим устремлінням», не завжди мають відповідне наповнення, «актуальність» деяких розміщених текстів характеризувалася застарілістю. Матеріали критичної спрямованості стосовно «внутрішнього життя» і зовсім відсутні, хоча

інформаційних приводів для цього більше ніж достатньо. Для обох сайтів характерне одностороннє «спілкування» з аудиторією, тобто комунікація представлена тут лише як процес передачі їй певної інформації. Подібне властиво також іншим інтернет-ресурсам «ДНР», які не прагнуть до інтерактивності та дискусійності.

Певну пропагандистську роль відігравали та продовжують відігравати інтернет-ресурси, присвячені окремим проектам, що були запущені в досліджуваний період на непідконтрольній території з ініціативи або за безпосередньої підтримки окупаційної адміністрації. Більшість з них розраховані для транслявання пропагандистського контенту не тільки на «внутрішню» аудиторію, а й на значно ширшу. Кожен із сайтів має конкретну тематичну спрямованість, свій емоційно забарвлений фон. Матеріали, розміщені на них, представлені в різних форматах: текстовому, аудіо, відео. Інформація надається в певному ракурсі та з використанням відповідної, антиукраїнської, лексики.

До таких потрібно зарахувати сайт проекту «Гуманітарна програма по возз'єднанню народу Донбасу», хід реалізації якої в досліджуваний період перебував під пильним контролем як керівництва окупаційної адміністрації, так і її кураторів. Ресурс мав чітко визначену мету: створювати образ «щастя народного», показувати всі «переваги життя в ДНР», нав'язувати зовнішньої аудиторії, зокрема, з неокупованої та підконтрольної українській владі частини Донбасу, бажані стереотипи. Сайт містить повну інформацію про проект із самого початку його реалізації (лютий 2017 р.) [12]. Щоденно на головній сторінці пропагандистського ресурсу розміщується від 8 до 12–15 повідомлень про те, що «допомогли», «вшанували», «перемогли», а незабаром – «відбудеться», «буде проведено», із запрошенням до участі у культурологічних заходах та в спортивних змаганнях не лише жителів окупованих територій, а й суміжних, що перебувають під контролем української влади.

З більш агресивним контентом створювали сайти проектів «Трибунал ДНР. База воєнних злочинів України» (розміщував дані «про злочини ЗСУ проти жителів Донбасу»), «Трибунал. Відплата настане» (з базою даних українських військових) [13], «Україна нас вбиває» (вміщував матеріали про загиблих мирних громадян регіону), «101LIFE. Загиблі діти Донбасу» (звинувачення «українських мілітаристів, відкрито підтримуючих маргіналів і носіїв ідей нацизму, у цілеспрямованому знищенні жителів Донбасу») [14], «Білі журавлі» (проект «міністерства інформації ДНР», присвячений «пам'яті воїнам, що встали на захист Батьківщини у священній війні проти українського фашизму») [15]. Подібним сайтам властиве однозначне представлення України в образі ворога, намагання демонструвати це розміщуваними тут матеріалами.

Процес формування сукупності пов'язаних спільним походженням пропагандистських ресурсів, природньо, не обійшов і соціальні мережі. На момент моніторингу тут були широко представлені майже всі елементи створеного на тимчасово окупованій території квазідержавного й квазісуспільного структурного утворення «ДНР». Відповідні акаунти, сторінки та групові комунікаційні майданчики були фактично в усіх соціальних мережах. Зацікавленість координаторів процесу формування та розвитку цього сегмента медіасфери «ДНР» вмотивована їх прагненням до охоплення аудиторії, до більш глибокого проникнення в різні її прошарки з метою не тільки донести першими свою інтерпретацію перебігу подій, що відбуваються, а й підвищити вплив на численні соціальні групи та організовані спільноти.

Соціальні мережі рясіють сторінками масмедіа діючого інформаційно-пропагандистського комплексу, «громадських рухів», численних «міністерств та офіційних установ ДНР», різних проектів і програм, «руських імперських спільнот», навіть військових угруповань. Пошук за ключовими словами: «ДНР», «Донецька республіка», «Новоросія», «Малоросія» – дає в кожній соціальній мережі від кількох десятків до сотень посилань (наприклад, на момент моніторингу у твітері було більше ніж 40 посилань на відповідні акаунти, а в інстаграмі – близько 100). Контент, що розміщений на них, має широкий «тематичний спектр», але достатньо вузьку – антиукраїнську – спрямованість. На сторінках «Народного совета ДНР» ідеться про «депутатські будні», «Пресс-службы ВС ДНР» – дається посилання на військові зведення, «МИД ДНР» – коментуються «Мінські домовленості» та відкриття/закриття «представництв ДНР» у європейських країнах, на пропагандистських ресурсах «Комитет социальных коммуникаций при Главном управлении мобилизации и пропаганды ДНР» та інших викладаються цинічні «інтерпретації» подій в Україні, для чого безцеремонно використовуються фейкові публікації. Можна також зустріти й сторінки, створені з провокаційною метою, – це «Артемовск ДНР» (використано стару назву нинішнього Бахмуту Донецької області, що знаходиться на території, підконтрольній українській владі), «Малороссия. Черкаскы» тощо.

Кваліфікований підхід до вирішення поставленого завдання демонструє варіативність використання можливостей тієї або іншої мережі залежно від її специфіки. Наприклад, для твітера, з його обмеженнями довжини повідомлення, характерна стислість викладу. Виходячи із цього, преса, телеканали, радіостанції, інтернет-медіа «ДНР», як за єдиною інструкцією, анонсують тут виходи чергових номерів і нових програм, а в твітах дають посилання на вибірково матеріали, що були опубліковані вже в друкованому варіанті видання, показані на телеканалі чи прозвучали в радіоефірі. Подібні ланцюги вибудовується й між іншими ресурсами, трансформуючи всевітню Мережу в пропагандистську павутину.

Усупереч тому, що сам факт об'єднання користувачів соцмереж на групових платформах передбачає колективне обговорення будь-яких актуальних проблем, проведення різного роду неформальних форумів, спрямованість сформованих групових майданчиків «політичних однодумців ДНР» з самого початку була орієнтована на зовсім інше. Здійснений у зазначений період дослідження моніторинг різних за аудиторними характеристиками соціальних мереж і подальший аналіз його результатів дає можливість виокремити таке.

Аналіз характеру спілкування всередині груп соціальної мережі «ВКонтакте» говорить за те, що тут відбувається не обмін думок чи обговорення актуальних питань, а дещо інший процес: те саме транслявання на зібрану аудиторію безперервного потоку пропагандистського контенту. З боку ж користувачів активності в коментарях в багатьох випадках не спостерігається.

У соціальній мережі «Однокласники» були не лише відкриті групові майданчики, а й закриті. Загалом серед них найбільш численні «Новороссия» (значиться понад 240 тис. учасників), «Срочная новость | Новороссия–Донецк–Луганск» (близько 190 тис.) «Донецкая народная республика» (відкритий варіант – понад 90 тис., закритий – близько 30 тис.). У процесі моніторингу фіксували об'єднання, у назвах яких присутні зазначені вище ключові слова, але за фактом створення вони «прописані» далеко за межами не тільки Донбасу, а й України в цілому. Так, у соціальній мережі «Однокласники» спостерігалось багато груп, які іменуються «Новоросією», але географічно створені в різних містах Росії. Фактом є наявність мережевих об'єднань на базі «московської діаспори донбасівців» – на кшталт «Международной группы «Москва-Донбасс», «Благотворительный фонд «Руспомощь» і тому подібне. У своїй книзі «Війна у 140 знаках. Як соціальні медіа змінюють конфлікти у XXI столітті» британський журналіст Дейвід Патрикаракос детально описує участь в інформаційній війні проти України (і далеко не тільки в мережі «Однокласники») віртуальних інформаційних бійців з «ферми тролів», що базується в Санкт-Петербурзі [8, с. 180–189, 198–200].

Для соціальної мережі Фейсбук відмінним є те, що під час моніторингу груп зазначеної спрямованості тут було зафіксовано не так багато, вони не завжди активно функціонували та всупереч мережевим можливостям, що демонструють «ВКонтакте» та «Однокласники» (ресурси, що базуються в РФ і підконтрольні ФСБ), не об'єднували тисяч учасників. Деякі діючі у фейсбуку групові платформи з назвами «Малороссия» чи «Новороссия» нерідко нараховують від 15 до 50 однодумців. Виняток хіба що становили найбільші за чисельністю групи «Украина – Малороссия» (12 тис. учасників) та «Новороссия – Актуальное». Тут безальтернативно вміщувалися виключно перепости об'єднаних антиукраїнською тематикою текстів, запозичених з інших джерел. У більшості подаються матеріали з російських сайтів rusvesna.ru, ria.ru, ukraine.ru, vesti.ru, а іноді – вирвані з контексту повідомлення українських медіа з відповідною авторською інтерпретацією. Про дискусію з якої-небудь проблемою чи широкі обговорення політичних тем, як уже зазначалося, не йдеться. Наприклад, у групі «Поддержка федерализации Украины» [3], яка була створена за всіма ознаками штучно й до розкрутки об'єднувала десь півторатисячний склад «однодумців», серед «активістів» можна було конкретно виділити лише трьох або чотирьох учасників, які «позмінно» щось тут постять чи коментують.

Керованість і маніпулятивний характер процесу формування проросійського пропагандистського пулу в інтернет-просторі регіону демонструє ситуація з групою «GO – Група оповещения. Новороссия. ДНР. ЛНР» [16], що створювалася місцевими ентузіастами в соціальній мережі «ВКонтакте» на початку активного військового протистояння на основі принципів взаємовиручки, з метою своєчасного попередження жителів міст і селищ в зоні АТО про артобстріли і, таким чином, запобігання можливих людських жертв серед мирного населення.

У процесі формування групи «GO – Група оповещения. Новороссия. ДНР. ЛНР» для багатьох із зареєстрованих у ній учасників не так було вже й важливо, яких поглядів додержується той, хто своєчасно сповістить у мережі про початок і наслідки артилерійського обстрілу, тому її склад, з погляду політичних уподобань, характеризувався як різномірний. Коли ж кількісний показник групи досяг певної привабливості (із часом вона об'єднала більше ніж 40 тис. учасників, що проживають як на тимчасово окупованій території, так і в «сірій зоні», і на суміжній їй – підконтрольній українській владі – частині Донбасу), то функціонуванню цієї комунікаційної платформи цілеспрямовано «надали» дещо іншу спрямованість. Для фахівців відповідного профілю не стало проблемою, скориставшись моментом, перекинути на себе ключові адміністративні функції й відповідно переформатовати вміст ресурсу, що вже став популярним. Дуже скоро характер трансльованого тут соціального контенту було кардинально змінено, на «стіні» групи замайоріла сепаратистська атрибутика, а адміністратор у досить категоричній формі інформував спільноту про заборону, по-перше, коментарів, що «прославляють укропію», по-друге, будь-яких спроб порушувати теми, що «можуть визвати гарячу дискусію та запеклу полеміку», і, по-третє, самої можливості негативно обговорювати дії «глави республіки». Незабаром, на хвилі популярності групи, в цій же соцмережі організаторами були послідовно запущені зонтичні групові майданчики, з таким же дизайном і інтерфейсом, але з однією тільки відмінністю – один з них визначався як «GO – Група общалка», а інша – «GO – Група Новостей для жителей Новороссии». Контент на їх «стінах», відверто антиукраїнський, вже був значно багатший на «смісли».

IV. Висновки

З огляду на вищевикладене можна стверджувати, що формуванню в структурі інформаційного простору Донбасу умовного мережевого сегмента «ДНР» з антиукраїнським пропагандистським контентом з метою донесення через нього до аудиторії тих смислів, які б «працювали» на стратегічні цілі країни-агресора, були характерні керованість та наступальність.

Особливістю процесу появи нових інтернет-ресурсів пропагандистської спрямованості було їх чисельне зростання за рахунок «адміністративних» рішень та підтримки повністю підконтрольної РФ окупаційної влади. На кількісний показник формування сегмента, безумовно, вплинуло й надання необхідних матеріально-технічних умов для функціонування в різних мережевих сегментах представництв «громадських рухів» та «співтовариств», а також використання маніпулятивних дій з адмініструванням груповими комунікаційними платформами в соціальних мережах.

Спланованість дій з формування підконтрольного країни-агресору пропагандистського пулу у мережевому сегменті медіапростору східного регіону України виявилася й у активному використанні організаторами процесу арсеналу заздалегідь апробованих прийомів для створення інтернет-ресурсів певного технологічного рівня та забезпечення їх належними користувацькими характеристиками, наявності достатнього для цього фахового ресурсу.

Характерна тематична різноплановість створюваних ресурсів та їх аудиторний розподіл за віковою, політичною, територіальною спрямованістю свідчить про таку особливість, як єдиначальність управління процесом формування мережевого сегменту «ДНР» у структурі медіапростору регіону.

Ураховуючи викладене, перспектива подальших наукових розвідок вбачається в розвитку досліджень процесів, що відбуваються в мережевому сегменті медіапростору східного регіону країни, з метою створення ефективного інформаційного спротиву та відновлення тут реалізації національних інтересів.

Список використаної літератури

1. Брадов В. В. Контент мережі як чинник інформаційної агресії. *Образ*. 2020. Вип. 2(34). С. 88–97.
2. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Харків : Фоліо, 2017. 496 с.
3. Група підтримки федералізації України. URL: <https://www.facebook.com/groups/291448594614822> (дата звернення: 02.04.2021).
4. Манойло А. В. Государственная информационная политика в особых условиях : монография. Москва : МЕРФІ, 2003. 388 с.
5. Новости. Официальный сайт «Донецкая Народная Республика». URL: <https://dnr-online.ru/category/news/> (дата звернення: 21.04.2021) ; І.о. министра информации ДНР подвела итоги работы. URL: <http://dnrsovet.su/i-j-ministra-informatsii-dnr-podvela-itogi-raboty-v-2016-godu/> (дата звернення: 16.04.2021) ; Яндекс.Метрика. URL: <https://metrika.yandex.ru/stat/?id=32614265&from=informer> (дата звернення: 22.04.2021).
6. Общественное движение «Донецкая республика». URL: <http://oddr.info/> (дата звернення: 23.04.2021).
7. Общественное движение «Свободный Донбасс». URL: <http://odsd.ru> (дата звернення: 23.04.2021).
8. Патрикаракос Д. Війна у 140 знаках. Як соціальні медіа змінюють конфлікти у XXI столітті / пер. з англ. І. Рудько. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 352 с.
9. Подводим итоги, планируем на будущее. Сфера информации. *Вестник ДНР* : електронная версия. URL: <http://gazeta-dnr.ru> (дата звернення: 28.12.2017); І.о. министра информации ДНР подвела итоги работы. URL: <http://dnrsovet.su/i-j-ministra-informatsii-dnr-podvela-itogi-raboty-v-2016-godu/> (дата звернення: 16.04.2021)
10. Почепцов Г. Г. Смисли і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах : науково-популярне видання. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 316 с.
11. Проект «Белые журавли». URL: <http://cranes.dnr-online.ru/> (дата звернення: 17.04.2021).
12. Проект «Гуманитарная программа по воссоединению народа Донбасса». URL: <http://gum-centr.su/program> (дата звернення: 18.04.2021).
13. Проект «Трибунал. Возмездие настанет». URL: <http://tribunal-today.ru/> (дата звернення: 17.04.2021).
14. Проект «101LIFE. Погибшие дети Донбасса». URL: <http://dnr-live.ru/pogibshie-deti-donbassa-proekt-101-life/> (дата звернення: 17.04.2021).
15. Расторгуев С. П., Литвиненко М. В. Информационные операции в сети Интернет. Москва : АНО ЦСОиП, 2014. 128 с.
16. «GO – Група оповещения. Новороссия. ДНР. ЛНР». URL: <https://vk.com/opoveshenie> (дата звернення: 17.04.2021).

References

1. Bradov, V. V. (2020). Kontent merezhi jak chynnyk informacijnoji aghresiji [Network content as a factor of information aggression]. *Obraz*, 2 (34), 88–97 [in Ukrainian].

2. Horbulin, V. P. (Ed.). (2017). Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front [World Hybrid War: Ukrainian Front]. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
3. Gruppa podderzhki federalizacii Ukrainy [Support group for the federalization of Ukraine]. Retrieved from <https://www.facebook.com/groups/291448594614822> [in Russian].
4. Manojlo, A. V. (2003). *Gosudarstvennaja informacionnaja politika v osobyh uslovijah* [State Information Policy in Special Conditions]. Moskva: MIFI [in Russian].
5. Novosti. Oficial'nyj sajt «Doneckaja Narodnaja Respublika» [News. Official site of the Donetsk People's Republic]. Retrieved from <https://dnr-online.ru/category/news/>; I.o. ministra informacii DNR podvela itogi raboty [I.o. Minister of Information of the DNR summed up the work]. Retrieved from <http://dnrsovet.su/i-j-ministra-informatsii-dnr-podvela-itogi-raboty-v-2016-godu/>; Jandeks.Metrika [Yandex.Metrica]. Retrieved from <https://metrika.yandex.ru/stat/?id=32614265&from=informer> [in Russian].
6. Obshhestvennoe dvizhenie «Doneckaja respublika» [Public movement "Donetsk Republic"]. Retrieved from <http://oddr.info/> [in Russian].
7. Obshhestvennoe dvizhenie «Svobodnyj Donbass» [Public movement "Free Donbass"]. Retrieved from <http://odsd.ru> [in Russian].
8. Patrykarakos, D. (2019). Viina u 140 znakakh. Yak sotsialni media zminiuiut konflikty u XXI stolitti [War in 140 Characters. How Social Media is Changing Conflicts in the 21st Century]. Kyiv: Yakaboo Publishing [in Ukrainian].
9. Podvodim itogi, planiruem na budushhee. Sfera informacii [Summing up, planning for the future. Sphere of information]. *Vestnik DNR: elektrona versija*. Retrieved from <http://gazeta-dnr.ru/>; I.o. ministra informacii DNR podvela itogi raboty [And about. Minister of Information of the DPR summed up the results of the work]. Retrieved from <http://dnrsovet.su/i-j-ministra-informatsii-dnr-podvela-itogi-raboty-v-2016-godu/> [in Russian].
10. Pocheptsov, H. H. (2016). Smysly i viiny: Ukraina i Rosiia v informatsiinii i smyslovii viinakh [Meanings and Wars: Ukraine and Russia in Information and Semantic Wars]. Kyiv: Vydavnychyj dim «Kyjevo-Moghyljansjka akademija» [in Ukrainian].
11. Proekt «Belye zhuravli» [Project «White Cranes»]. Retrieved from <http://cranes.dnr-online.ru/> [in Russian].
12. Proekt «Gumanitarnaja programma po vossoedineniju naroda Donbassa» [Project «Humanitarian program for the reunification of the people of Donbass»]. Retrieved from <http://gum-centr.su/program> [in Russian].
13. Proekt «Tribunal. Vozmezdje nastanet» [Project «Tribunal. Retribution will come»]. Retrieved from <http://tribunal-today.ru/> [in Russian].
14. Proekt «101LIFE. Pogibshie deti Donbassa» [Project “101LIFE. The dead children of Donbass”]. Retrieved from <http://dnr-live.ru/pogibshie-deti-donbassa-proekt-101-life/> [in Russian].
15. Rastorhiev, S. P. & Lytvynenko, M. V. (2014). *Informacionnye operacii v seti Internet* [Information operations on the Internet]. Moskva: ANO CSOyP [in Russian].
16. «GO – Gruppa opoveshhenija. Novorossija. DNR. LNR» [«GO - Notification group. New Russia. DPR. LPR»]. Retrieved from <http://dnr-live.ru/pogibshie-deti-donbassa-proekt-101-life/> [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 23.04.2021.

Received 23.04.2021.

Bradov V. Formation of Network Tools of Information Warfare (on the Example of Russia's Aggression Against Ukraine)

The purpose of the article is to determine the peculiarities of the formation of Internet resources with anti-Ukrainian propaganda content in the media space of Donbas and their use as a tool of information aggression by the Russian Federation in eastern Ukraine.

Research methodology. *Methods used: monitoring, grouping of disparate data, generalization – to determine the totality and features of the Internet resources formation in the media space of the temporarily occupied part of Donbas; content analysis – to determine the characteristics of these resources content; expert method – to determine audience orientation of these resources.*

Results. *The peculiarities of the Internet resources formation with anti-Ukrainian propaganda content in the structure of the media space of the region, which were later used by the aggressor country to influence specific audiences, are determined. The number and diversity of the created sites of «ministries and departments, state funds of the Donetsk People's Republic (DPR)» were provided by «administrative» decisions and instructions of the occupying power. The quantitative indicator of segment formation was also influenced by the paternalistic approach of so-called «DPR» to operation of «public movements» of the corresponding orientation in the Network. The formation of the propaganda pool was also due to openly manipulative actions with the administration of group communication platforms on social networks. The main condition for the functioning of the created Internet resources was and is the non-alternative anti-Ukrainian orientation of their content, fulfilling the role of propaganda mouthpieces.*

The novelty of the study is in determining the peculiarities of the practice of forming a network segment of the «DPR» media sphere as a tool for disseminating propaganda content.

Practical meaning. The obtained results can be used during further research of the media space transformation processes of the region in the conditions of external information aggression.

Key words: information aggression, Internet resources, propaganda content.

Брадов В. В. Формирование сетевого инструментария информационной войны (на примере агрессии России против Украины)

Цель статьи – определение особенностей формирования в медиапространстве Донбасса интернет-ресурсов с антиукраинским пропагандистским контентом и использования их в качестве инструментария агрессии со стороны РФ на востоке Украины.

Методология исследования. Используются методы: мониторинга, группировки разрозненных данных, обобщения – для определения совокупности и особенностей формирования интернет-ресурсов в медиапространстве временно оккупированной части Донбасса; контент-анализ – для определения характеристик их содержания; экспертный – для определения их аудиторной направленности.

Результаты. Определены особенности формирования в медиаструктуре региона интернет-ресурсов с антиукраинским пропагандистским контентом, которые в дальнейшем использовались страной-агрессором для воздействия на конкретно определенные аудитории. Многочисленность, разноплановость созданных сайтов «министерств и ведомств, государственных фондов ДНР» обеспечивались за счет «административных» решений и указаний оккупационных властей. На количественный показатель формирования сегмента повлиял также патерналистский подход т. н. «ДНР» к функционированию в Сети представительств «общественных движений» соответствующей направленности. Формирование пропагандистского пула происходило также за счет откровенно манипулятивных действий с администрированием групповыми коммуникационными платформами в социальных сетях. Главным условием функционирования созданных интернет-ресурсов была и есть безальтернативная антиукраинская направленность их контента, выполнение роли пропагандистских рупоров.

Новизна исследования в определении особенностей практики формирования сетевого сегмента медиасферы «ДНР» как инструментария распространения пропагандистского контента.

Практическое значение. Полученные результаты могут быть использованы в ходе дальнейшего исследования процессов трансформации медиапространства региона в условиях внешней информационной агрессии.

Ключевые слова: информационная агрессия, интернет-ресурсы, пропагандистский контент.